

25. 4. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Několik poznámek k problematice týrání dětí

Přestože v České republice neexistuje systematická evidence výskytu kriminality páchané na dětech a mladistvých, z údajů Policie České republiky vyplývá, že ročně se stane obětí trestné činnosti přes tři tisíce osob mladších 15 let. Z toho téměř dva tisíce skutků tvoří násilná trestná činnost a přes tisíc skutků mravnostní kriminalita.

Přestože v České republice neexistuje systematická evidence výskytu kriminality páchané na dětech a mladistvých, z údajů Policie České republiky vyplývá, že ročně se stane obětí trestné činnosti přes tři tisíce osob mladších 15 let. Z toho téměř dva tisíce skutků tvoří násilná trestná činnost a přes tisíc skutků mravnostní kriminalita. Chlapci jsou zhruba šestkrát častěji oběťmi násilné trestné činnosti než dívky, a dívky jsou zhruba trojnásobně častěji oběťmi mravnostní kriminality. Kolem dvou desítek dětí je ročně zavražděno, kolem sta dětí je týráno a téměř čtyři sta dětem je úmyslně ublíženo na zdraví. Asi tisíc dětí se stane obětí pohlavního zneužívání.

I když ve srovnání s ostatními druhy kriminality není podíl kriminality páchané na dětech příliš vysoký, je nutné tuto kriminalitu považovat za velmi závažný společenský problém, a to vzhledem ke zjištění, že právě děti a mládež, na kterých byla páchána kriminalita, se velmi často v pozdějším věku stávají pachateli trestných činů.

Mezi nejčastější a nejzávažnější násilný trestný čin patří týrání dětí. Při objasňování pojmu týrání dětí si lze vypomoci dokumenty Rady Evropy, jež byly vydány v souvislosti s problematikou CAN (CAN neboli child abuse and neglect je syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, což je označení pro multifaktorální společenský jev, jehož společným znakem je ubližování dítěti, a který obsahují definice jednání, jež se podřazují pod termín týrání.)

Rozlišují se tři základní formy týrání dítěte, a to fyzické, psychické a sexuální. Fyzické týrání je vymezeno jako tělesné ublížení dítěti, nezabránění ublížení nebo utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení a udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno nebo že mu vědomě nebylo zabráněno. Psychické týrání pak zahrnuje chování, jež má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a na jeho chování. Psychické týrání může mít formu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakované ponižování dítěte a jeho zavrhování, vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, násilné izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy má dítě stále pocit strachu. Sexuální týrání představuje nevhodné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, aktivitě nebo chování, přičemž zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, osahávání, soulož nebo vykořisťování kýmkoliv, kdo má dítě v péči nebo kdo takto dítě využívá. Takovouto osobou může být rodič, příbuzný, přítel, profesionální či dobrovolný pracovník nebo cizí osoby.

I pro potřeby české soudní praxe byl pojem týrání vymezen. Pod pojem týrání se zařazuje takové zlé nakládání se svěřenou osobou, které se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které poškozená osoba pocituje jako těžké příkoří. Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání se svěřenou osobou, takže nemusí jít o jednání soustavné. Týrané osobě nemusí vzniknout konkrétní škody na zdraví, ale předpokládá se, že jednání pachatele týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pocítovala jako těžké příkoří (č. [11/1984](#) Sb. rozh. tr.).

Trestný čin týrání svěřené osoby je upraven v ustanovení § 215 trestního zákona. Ze zařazení tohoto trestného činu v systematicke trestního zákona je zřejmé, že tato skutková podstata má poskytovat ochranu především nezletilým dětem před fyzickým a psychickým týráním. Předmětného trestného činu se dopustí ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově. Pokud toto jednání páchá zvláště surovým způsobem nebo na více osobách či pokračuje-li v páchání tohoto činu po delší dobu, je to okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. (Zvláště surovým způsobem je dle komentáře k trestnímu zákonu takové zlé nakládání s týranou osobou s výraznou mírou brutality, která se vymyká z běžného rámce u většiny trestných činů tohoto druhu např. pálení žhavým předmětem, žehličkou, pálení dítěte nad plamenem nebo opakované tlučení týraného dítěte do nezhojených modřin.) Týráním je samozřejmě i týrání psychické, přičemž v praxi často dochází k souběhu obou těchto druhů násilí tj. fyzického a psychického.

Fyzické násilí může být pácháno jak mechanicky, což je bití rukou, kopání, mrštění dítěte o zem nebo i za pomoci nejrůznějších předmětů a nástrojů tedy například bití vařečkou, gumovou hadicí, vodítkem, důtkou apod. Psychickým násilím je koncentrovaný útok dospělého jedince na psychický vývoj dítěte, který s týká jeho osobnosti a sociálních dovedností. Spadá sem i týrání verbální jako komunikace s dítětem zaměřená na to, aby mu způsobila psychickou bolest. Za psychické týrání se vedle obvyklých praktik považuje například i nucení dítěte k určitému náboženskému vyznání a k jeho životnímu stylu. Jak fyzické tak psychické násilí se objevuje i v pasivní formě, tedy ve formě zanedbávání, která také výrazně ohrožuje zdravý vývoj dítěte.

I když podle litery zákona není zapotřebí, aby vlivem týrání došlo k následku na zdraví dítěte, je pravidlem, že tento následek bývá způsoben, často dochází i k těžké újmě na zdraví nebo dokonce ke smrti týrané osoby. V takovém případě se daný skutek posuzuje jako trestný čin týrání svěřené osoby v jednočinném souběhu s příslušným trestným činem ublížení na zdraví nebo i s trestným činem vraždy. Pokud by týrání osoby spočívalo i v odpírání stravy či ošacení, je možný jednočinný souběh s trestným činem zanedbání povinné výživy.

Sexuální týrání a zneužívání dětí a mládeže je trestním zákonem postihováno především jako trestný čin pohlavního zneužívání osoby mladší 15 let podle § 242 trestního zákona, trestný čin pohlavního zneužívání podle § 243 trestního zákona, dále v případě incestu je to § 245 trestního zákona, který postihuje soulož mezi příbuznými.

Trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 poskytuje ochranu dětem mladším 15 let před jakýmkoli útoky na jejich pohlavní nedotknutelnost. Ochrana se poskytuje dívkám i chlapcům, přičemž je irelevantní jakého stupně fyzické vyspělosti a pohlavního dospívání dosáhli a zda jsou pohlavně nedotčeni. V trestním zákoně se uvádí, že trestné jsou dva způsoby pohlavního zneužití, a to soulož a jiný způsob pohlavního zneužití. Za jiný způsob pohlavního zneužití jsou považovány intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených dětí jako osahávání prsou dítěte, pohlavních orgánů či líbání přirození. Mládež do osmnácti let je chráněna před pohlavním zneužíváním § 243, ale pouze v případě, že pachatel zneužije její závislosti, a to tím, že ji přiměje k mimomanželské souloži nebo jiným způsobem pohlavně zneužije. U pohlavního zneužívání nesmí jít o vynucení soulože násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, jinak by šlo o znásilnění.

Znásilnění se dopustí ten, kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému styku zneužije bezbrannosti jiného. Tento násilný delikt ve vztahu k dívkám mladším 15 let, je velmi často páchan v rodině pachatele vůči dospívajícím dívkám ze strany druhá nebo nového manžela matky.

Celkově se většina pachatelů trestných činů pohlavního zneužívání a znásilnění rekrutuje z řad rodičů poškozených dětí, dále z řad ostatního příbuzenstva (ale to v menší míře) a zcela ojediněle je pachatelem osoba bez bližšího vztahu k poškozenému dítěti. Sexuální násilí v rodině na dětech je pácháno především na dětech předškolního věku a mladšího školního věku, přičemž rizikovější skupinou jsou dívky než chlapci. Sociodemografický faktor oběti není rozhodující, stejné riziko vykazují děti žijící ve městě i na vesnici a nerozhoduje ani vzdělání v rodinách obětí sexuálního zneužívání.

V souvislosti se sexuálním zneužíváním je potřeba alespoň zmínit, že děti a dospívající jsou jednou z nejohroženějších skupin populace z hlediska společensky nebezpečných sexuálních deviací. Z hlediska možného ohrožení psychosexuálního vývoje dětí a mládeže jsou samozřejmě nejvýznamnější delikty pedofilního a sexuálně agresivního charakteru. Nelze ovšem podceňovat ani méně nebezpečné deviantní chování jako například exhibicionismus, protože je známo, že mnoho pravých pedofilů volí tento způsob sexuálního uspokojení jako náhražkový či na začátku své deviantní kariéry.

Je zřejmé, že kriminalita páchaná na dětech a mládeži způsobuje závažné následky, které mohou mít jak krátkodobý, tak i dlouhodobý negativní vliv na jejich zdravý vývoj. U těchto dětí je zvýšené riziko nebezpečí návyku k násilnému a sexuálně motivovanému kriminálnímu chování, k alkoholismu, drogovým závislostem a prostituci. Fyzické násilí může během delší doby vytvářet nebo zvyšovat pravděpodobnost deviace. Je nebezpečí, že dítě přijme násilný vzorec chování, začne jej obracet vůči svým vrstevníkům a v dospívání a dospělosti většinou prosazuje své cíle také násilím. U dětí, která jsou vystaveny emocionálnímu týrání a týrání verbálnímu roste pravděpodobnost, že dítě bude agresivní a bude mít interpersonální problémy. Vystává nebezpečí vzniku antisociálního chování. I následky sexuálního zneužívání jsou závažné. Pohlavní zneužívání může výrazně ovlivnit vznik alkoholové a nealkoholové závislosti, suicidálních tendencí, sexuálních dysfunkcí u žen a sexuální deviace pedofilního charakteru u mužů.

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)